

דף מח

'רבי יהודה היינו תנא קמא... שמונה על שמונה איכא בינייהו...' - לפי הגירסא לפנינו 'רבי יהודה היינו תנא קמא' זאת אומרת רבי יהודה שאומר במשנה (לעיל מה ע"א) שיכול לילך ארבע אמות לאיזה רוח שירצה, ודלא כרבי אליעזר שאומר שהוא באמצע הארבע אמות ויכול לילך רק שתי אמות לכל צד. ומקשה הגמ' שהרי גם תנא קמא דהיינו חכמים במשנה האומרים 'אין לו אלא ארבע אמות' סוברים כרבי יהודה, שהרי עליהם חלק רבי אליעזר ואמר 'והוא באמצעם'. ומתרצת הגמ' שלחכמים יכול ללכת ד' אמות לכל צד, דהיינו שמונה אמות והוא באמצען, משא"כ לר' יהודה יש לו ד' אמות רק לצד אחד. ולהלכה נחלקו הראשונים (הרז"ה פסק כחכמים שיש לו שמונה על שמונה דהיינו ד' אמות לכל רוח, והרי"ף פסק שאין לו אלא ד' אמות והוא באמצען [משום שגורס כגירסת רבנו חננאל כאן 'חכמים היינו תנא קמא', דהיינו תנא קמא דריש פרקין דמשמע שסובר דיש לו רק ד' אמות והוא באמצען, כרבי אליעזר, ועי' בתוס' ושאר הראשונים ואכמ"ל], והרמב"ם בפשוטות פסק כרבי יהודה דבורר לו ד' אמות [עי' מגיד משנה פ"ב ה"טו' ופכ"ז הי"א ושאר מפרשים]. ולהלכה פסק הב"י סי' שצו שאין לו אלא ד' אמות, כיון שכך הדין בין לרבי יהודה בין לרבי אליעזר והרי"ף והרמב"ם שוים בזה, והרמ"א בדרכי משה שם כתב דיש להקל כהרז"ה. ובשו"ע לא כתב מרן כלום בזה, והרמ"א בהגהה הביא את שתי הדיעות, וצ"ל דנשאר בדעתו שדעה שניה עיקר, וכ"פ האחרונים שם [ואפי' כה"ח שם ס"ק ח-ט, וע"ע בדבריו סי' תה ס"ק ג, ולא כתב להחמיר כדעת הרי"ף והרמב"ם, ואולי משום דלא נפסק להדיא בשו"ע, ודו"ק. ועיין יש סדר למשנה' [שבסוף המשניות]. ואכמ"ל).

'גופו שלש אמות' - הקשו התוספות מכמה מקומות שמשמע שגובה אדם ד' אמות, וכמה מקומות שמשמע שגובהו ג' אמות, ותרצו כל מקום וענינו, ובצירוף מש"כ בגמרא עולים לנו הכללים הבאים:

א. נתנו לאדם ד' אמות ברשות הרבים אע"פ שגופו ג' אמות -

רבי מאיר: אמה נוספת [יש"י וריטב"א - וקצת יותר. ר"ח, ר"ף, רמב"ם ורא"ש - מדויקת] כדי לפשוט ידיו ורגליו (כיון שבשעה ששוכב - יכול למתוח יותר פרקי רגליו, דכשעומד הריהו מכביד עליהם [ראב"ד בפ"י לתורת כהנים פר' מצורע (זבים פ"ו), תוס' רי"ד בסוגיין. ובזה י"ל קושית מהרש"ל בביאורו לסמ"ג (לאוין סה). ועי' מגדים חדשים דבתוספתא ובירושלמי וכמה ראשונים כתבו רק 'פישוט ידיו', וצ"ע]).

רבי יהודה: אמה נוספת [יש"י וריטב"א - מדויקת. ר"ח, ר"ף, רמב"ם ורא"ש - וקצת יותר] כדי שיטול חפץ מתחת מרגלותיו ומניח תחת מראשותיו.

ב. הגוף עצמו ללא הראש הוא בגובה ג' אמות.

ג. לגבי היזק ראייה מצריכים כותל גבוה ד' אמות כי לפעמים יש גבשושית ליד הכותל.

ד. עוד טעם שמצריכים לגבי היזק ראייה כותל ד' אמות, כי יכול להגביה עקבו ולעמוד על קצה אצבעות רגליו.

ה. לגבי כוץ המת מצריכים רוחב ד' אמות משום ראשו של המת ועובי הארון.

ו. שיעור מקוה הוי בגובה ג' אמות, אע"פ שגובה האדם עם ראשו הוא יותר מג' אמות, דכיון שנכנס למקוה - המים עולים ומכסים ראשו.

ז. עוד טעם שגובה מקוה הוי בגובה ג' אמות, כיון שמרכיז קצת ראשו.

'התם אוושי דיורין, הכא לא אוושי דיורין' - יש כמה פירושים בזה:

א. לגבי שלש חצרות, הוו הדיירים רבים, ואין כולם יודעים להזהר, ויבואו לטלטל כלים ששבתו בקיצונה זו דרך האמצעית לקיצונה השניה. משא"כ לגבי שלשה אנשים, שמועטים הם, יכולים להזהר שלא להוציא מזה לזה (רש"י, ריטב"א [והרשב"א הקשה ע"ז דלפ"ז אם יהיו חצרות של יחיד ג"כ הול"ל דמותר. והריטב"א תי' בדעת רש"י דאפי' שיהיו חצרות של יחידים - גזרו בהו רבנן כיון שהדרך שחצרות הן של רבים. ועי' גאון יעקב]. וכתב הריטב"א: וגירסת רש"י היא הנכונה יותר, והיא ברוב הספרים הישנים, ותו לא מידי. עכ"ל).

ב. לגבי שלש חצרות, שכל החצר האמצעית מותרת בשתי הקיצונות שמצדדיה, אין היכר ויש לחוש שיבואו לטלטל מקיצונה זו לקיצונה השניה דרך האמצעית. משא"כ לגבי שלשה אנשים, שגם לאמצעי יש שטח שאסור בשני הקיצונים - יש היכר ולא יבואו לטלטל זה לזה (ראב"ד, הובא ברשב"א בריטב"א ובר"ן).

ג. [גורס 'התם לא אוושי דירין והכא אוושי דירין] לגבי שלש חצרות, אין מרגישין אלו באלו כשמטלטלין, ויבואו לטלטל מקיצונה זו ולא יהיה מי שיזכיר להם שאסור. משא"כ לגבי שלשה אנשים, שיושבים יחד במרחק מועט זה מזה, אם יבוא אחד מהם לטלטל לחבירו - יגערו בו האמצעי (רבנו חננאל [הובא ברשב"א ובריטב"א], רבנו יהונתן הכהן מלוניל על הרי"ף, המאירי).

רשיד"ה שתיים החיצונות, ותוד"ה ופתוחות לרה"ר - שייכים לעיל במשנה (מה ע"ב).

תוד"ה ופתוחות 'אותם שיש להם דריסת הרגל על חבירתה אוסרת עליה' - הלשון אינה מובנת, ולכאורה צ"ל 'אותן שיש להן דריסת הרגל על חבירתן אוסרות עליה', או 'אותה שיש לה דריסת הרגל על חבירתה אוסרת עליה'. ודו"ק.

(ע"ב) 'אלא בשני כלים בבית אחד, אבל בשני בתים לא' - עי' להלן מט ע"א לגבי 'החולק את עירובו'.

'אמר רב זו דברי ר"ש...שמואל אמר לי אף זו דברי ר"ש...' - סיכום הדעות ע"פ פרש"י ותוס' (וע"ע בשאר הראשונים).

	רב	שמואל
ר' שמעון	היא מותרת עמהן והן מותרות עמה	לשון א' ברש"י: כרב אליבא דרבי שמעון. לשון ב' ברש"י: כרב אליבא דרבנן. תוספות: כלשון א' ברש"י.
רבנן	רש"י: הן מותרות עמה, והיא אסורה עמהן. תוס': היא מותרת עמהן והן אסורות עמה.	הן אסורות עמה (גזירה שמא יעבירו מזל"ז), והיא אסורה עמהן (שזו מושכתה לכאן וזו לכאן).